

BIOMBO, del port. *biombo* i aquest del japonès *byōbu* id. □ 1.ª doc.: c. a l'any 1800.

Escrivia llavors el Baró de Maldà descrivint el mobiliari d'un temple: «sis *biombos* de perspectiva ab ciris y atxas quedaban tres a una y altra banda de presbiteri» (*Excursions*, p. 163). I figura ja en el Belv. (1803) traduït «umbrella versatilis»; variants de sentit en *AlcM*. El *DAG* cita un *bimbo* de 1816 en uns comptes de Bna., que deu ser *biombo* contaminat per mots com *virolet*, *virolla* o *virar* i també a Mallorca i amb derivat *embirombat*, *BDLC* xi, 256 (potser amb alguna influència d'*embalummat* [VOLUM]). És més genuí en cat. *paravent* (= it. *paravento*, fr. *paravent*), però especialment per als de luxe o fantasia i usats dins els edificis sembla un mot ben tolerable mentre no es tendeixi a deixar en desús l'altre: potser es podria establir com a normal la distinció indicada.

En viatgers portuguesos, de 1569 a 1608, es troba la forma *biobo* o *beobu*; després, i ja el 1668, apareix la variant nasalitzada *biombo*,¹ l'explicació de la qual no s'ha aclarit del tot; com indica Gonçalves Viana² hi ha algun altre japonisme portuguès on passa una cosa semblant, especialment *bonzo* < jap. *bōzu*: es tractaria d'una pronúncia japonesa dialectal. El fet és que, en portuguès, la vocal tònica de tals mots a penes va seguida de cap element nasal de tipus consonàntic, car la nasalitat és sobretot de la *o* oral: és fàcil que en la pronúncia japonesa la *ó* (o la *ó* davant *-u* o en contacte amb una *b*) tinguin un timbre molt diferent del de la *ó* no nasal portuguesa i que això (sol o en combinació amb el dialectalisme indicat) fes que els portuguesos, esforçant-se per estrafer si fa no fa aquesta diferència, tendessin a reemplaçar les tals *o* per llur *o* nasal, que en llur sistema lingüístic anava seguida, davant consonant, d'un petit element de nasalitat consonàntica.

En castellà sembla que la paraula va entrar a través de Mèxic, per les Filipines, car allà es refereix la primera documentació en la Història de la Conquesta per Antonio de Solís (Zaccaria, *L'El. Ib. nella L. It.*), i la cosa es propagaria a diversos països europeus des de Castella (cf. l'al. i neerl. *spanische Wand* 'biombo').

¹ Dalgado, *Glossário Luso-Asiático*, 1919-21, s. v.—
² *Apostilas aos Dic. Portugueses*, 161, 198, 349; *Palestras Filológicas*, p. 172.

A la *biorxa*, V. *biaix* Bïds, V. *biga* n. 4

BIOT, 'bassal, clotet amb aigua, especialment quan hi neix', probablement simplificació de **albiot*, diminutiu o depreciatiu de *albi*, *obi*, en llatí ALVEUS 'recipient per a substàncies líquides o semi-líquides'; una espècie d'obi de collites s'anomena encara *biol* en el Camp, i és versemblant que un i altre resultin d'una falsa separació en la combinació *l'obiot*, *l'obiol*. □ 1.ª doc.: 1587; 1640, *DTo.*, que definia *biot* de *aygua* com a *lacuna*.

L'ús literari en la Renaixença és sobretot en escrip-

tors vigatans (*AlcM*), començant per Verdaguier, que en el relat de les seves Excursions pirinenques i en les notes a *Canigó* parla del *gran viot* que forma la Garona, allà on neix, en el Pla de Beret (*DAG.*, *AlcM*). Com a nom de lloc, si bé genèric, ja apareix molt abans: la Cova i Partida dels *Biots* a l'Ebre, en el terme de Xerta, ja figura dos cops en un ms. local de 1587; nom que avui encara s'hi usa, i Moreira (*Hist. de Tortosa y su comarca* II, 375), testifica que es tracta de *biot* 'bassa d'aigua'. Avui aquest mot té grandíssima vitalitat a les terres d'Osona, on jo l'anotava sovint en els anys de la República: «la Mare de la Font és un *biòt* que arreplega l'amo de Cànoves», em deien a St. Julià de Vilatorrada, «a la Cormina de Fontanelles hi ha un *biotòt*», a Santa Eugènia de Berga, i a Sant Andreu de Bancells, Guillerries, me'l definien com «una font que neix de terra». En efecte és aquest el sentit quasi general, de manera que els muntanyencs classifiquen les fonts en *fonts de raig* i *fonts de biot*, on l'aigua no es veu brollar, o a penes s'endevina, car va traspuant-hi lentament des de sota del bassal.

El mot en aquell temps ja m'era conegut de molts anys, per les meves corregudes pel Nord de Barcelona (car no és usual en barceloní ni el sentia als meus pares), de manera que en sentir, abans que en aquests llocs (justament a Tavernoles, la terra de Mossèn Cinto) una forma *bissot* («més amunt de la Font de Puigsec només hi ha *bissots*») vaig comprendre que era un encreuament amb el sinònim *bassot*. D'algun encreuament semblant deu resultar *griot* —«la Font de la Teula no és una font: és un *griot*»— deia un vell de 75 anys a Riells de Montseny, i ni el savi rector, Mn. Pere Ribot, ni jo no ho hem sentit a ningú més: deu haver-hi contaminació amb *aiguera*, *aiguerot*.

Tanmateix no és un mot local de les comarques vigatanes i montsenyencs, car no sols s'usa, segons *DAG.*, per Camprodon, la Garrotxa, Gironès i Empordà, sinó també a Reus (*AlcM*) —ço que interessa especialment, no donant-hi pronúncies amb *v* aquest diccionari—, i deu ser veritat puix que com hem vist la seva àrea s'estén fins a l'Ebre; però també l'he sentit el 1956 molt a Ponent del Principat: a Torà un clot que «s'hi cola l'aigua» en diuen *el biot*, i a Castelló de Farfanya, ja més enllà del Segre, una espècie de deus dites *los Biots del Prat* me les definien «coladors, clots, que qui sap d'on vénen, caus de conills ---». Molt més insegur ja és que es relacioni amb el mot català, el nom del poble aragonès de *Biota* (prop de 20 km. al N. d'Ejea de los Caballeros, altre tant del límit de Navarra, a uns 50 del límit lingüístic basc i a uns 25 de la zona de toponímia basca espessa): es documenta ja el 1170 i el 1330.¹

Quant a l'etimologia del mot, es poden fer diverses conjectures. La més òbvia, però, s'ha de rebutjar sense escrúpol. *Biot* no pot derivar de *via*, per més que existeixin *vies* d'aigua: i no per raons de forma, sinó perquè el significat no ha tirat mai cap allí: si el *DFA*. posa uns «*viots d'aigua*» (sense precisar el sentit) dins l'article *viot* «llista o via de color diferent